

الوحدة الإرتيرية للتغيير الديمقراطي Eritrean Unity for Democratic Change

ዓቕምታትን ስነ-ምግባርን ምሁር ኤርትራ ንሕጂ ዘይኮነ ንመጻሕ ክኸውንዮ?

ምሁር ኤርትራ ካብ ግዜ ብረታዊ ጀሚሩ ኣብ ዝተፈላለዩ ኣካዳሚያዊ፣ ተክኒካውን ሕክምናውን መዳያት ተዋፊሩ ብዙሕ መስተንክራዊ ዝኾነ ስራሓት ምስርሑ ታሪኽ ይምስከር። ኣብ ጸምጸም ብረኻታት ኤርትራ ብቲ ውሱን ዝነበረ ቀረባት ሕክምና ተሓኪሞም ዝደሓኑ ሕሙማትን ውጉኣትን ሰውራና ቁጽሪ የብሎምን። ብክንዲይ ምብልሓት ተግባሩ ኣብ ቀጻሊ ኣገልግሎት ሰውራ ዝወግለ ናውቲ መንግሥታዊ ኩነትን ተኣምራታዊ ቅያታት ሰራሕታዊ። ነዚ ኩሉ ተኣምራታዊ ቅያታት ዝሰርሕ ዝነበረ ምሁር ግን ኣብ ፖሎቲካዊ ኣመራርሓ ክበጽሕ ከሎ መሃዝነቱ ይኹን ምርምሩ ዝድረተሉን ዝድቆሰሉን ኩነታት ነይሩ። ምሁር ኤርትራ ካብ እዋን ብረታዊ ቃልሲ ጀሚሩ ክሳብ ሕጂ ፍልጠቱ ብዘይደረገ ክጥቀምሉ እንተኾይኑ ክብሪ ፖሎቲካዊ ስልጣን ገባቲ ስርዓት ህግደፍ ክሳብ ዘይተንበፈ ጥራሕቲ። እዚ ስለዝኾነ እምበኣር ንምሁር ኤርትራ ፖሎቲካዊ ስልጣን ናይ ግዛዝ ሰንቀ (glass ceiling)፣ ኮይኑ ጸኒሑን ዘሎን።

ኣብ መስርሕ ብረታዊ ቃልሲ ብሓፈሻ፣ ኣብ ህዝባዊ ግንባር ድማ ብፍላይ ምሁር ኤርትራ ንዓመታት ደኺሙን ርሃጹን ብዘጥረዮ ትምህርታዊ ፍልጠት ሓበንን ኩርዓትን ተሰማሪዖ ምሉእ ዓቕምታቱ ንረብሓታት ሰውራ የውዕሎ ዘይምንባሩ ታሪኽ ይሕብር። ብኣንጻሩ “ምሁር ሓዲገኛ ተበላጺ-ንኡስ ብርጅዎ”ዮ.....ወዘተ እናተባህለ ቦቶም ካብ ትምህርቱ ብዙሕ ክመሃሩን ክጥቀሙን ዝግበአም ዕድል ትምህርቲ ክረኽቡ ዘይኸኣሉ ኣሕዋቱን ኣሓቱን ርእሱ ከድንን ብኡ ኣቢሎውን ፍልጠቱ ደጉሉ ተራ ሰብ ተመሲሉ ክኸይድ ኮነ ኢልካ ዝተማህዘ ጸረ ሰውራዊ ኣረኣጻን ተግባርን ዝገነነሉ ኩነታት ምንባሩ ይፍለጥ።

ምሁር ኤርትራ ኣብ ብረታዊ ቃልሲ ብነጻ ኣተሓሳስብኡ ኣድማሱ እናኣሰፈሐ ዝኸደሉ ምቹእ ውድዕነት ኣይተፈጠረሉን። ኣብቲ ገባርን ሓዳግን ዝኾነ ጸረ-ሰውራ ፖሎቲካዊ ራእይ ጥራሕ ተሓጺሩ ንጸረ ደምክራሲ ኣረኣጻታት ከቋናጁ ተዘሪዑ ምጽንሑ ዝኸሓድ ኣይኮነን። ተማራሚሩ ንሰውርሑን ሃገሩን ክጠቅም ስለ ዘይደሊ ወይውን ስለ ዘይኸእል ግን ኣይነበረን። እንተኾነ ግን ካብቶም ወዳእቲ ዝኾኑ ወይ ወሰንቲ ኣካላት ፍልይ ዝበለ ርእይቶ ምስ ዝሕዝን ዘማዕብልን ክቕንጸል ካብኡ ተሪፉ ድማ ዘሰክፍ ቅጽል ስም እናተዋህበ ርእሱ ኣድኒኑን ተነጺሉን ክኸይድ ብዙሕ ዝተሰሪሕሉ ሓዲገኛ መዳይቲ። ኣብ ልዕሊ ምሁር ኤርትራ ዝነበረ ክሳብ ነብሱ ዘጽልእ ወፍታት ጸለመን ተነጽሎን ኣመና ሓይል ብምንባሩ ካብ ከምኡ እናበለ ርእሱ ኣድኒኑን ተነጺሉን ዝነበር ኣብ ኩነት ብጠገለ ዘይብሉ መንገዲ መስዋእቲ ዝመርጸሉ ወይ ሂወቱ ባዕሉ ዘጥፍኣሉ ኩነታት ነይሩ። ብከምዚ ምስ ትምህርቱን ፍልጠቱን ሂወቱ ክጥፍእ ዝመረጸ ምሁር ውሑድ ኣይኮነን።

ከምዚ ዓይነት ሰባብ ተርእዮ ብርግጽ ኣብ ሜዳ ኤርትራ ጥራሕ ተሓጺሩ ዝተረፈ ክውንነት ኣይነበረን። ብድሕሪ ሃገራዊ ነጻነት ምርግጋጽውን እንተኾነ፣ ኣብ ውሽጢ ኤርትራን ርሑቕ ስደትን ዝርከብ ምሁር (ንኩሉ ዘጠቓልል ኳ እንተዘይኮነ) ምሉእ ፍልጠቱ ንህዝቡን ሃገሩን ከየበርከት ናይ ሕልና እሱር ኮይኑ ጸኒሑን ኣሎን። ኣብ ወጻኢ ሃገራት ኣብ ዝተፈላለዩ መዳይ ተዋዳዳሪ ዓቕምን ክእለትን ዝውንን ምሁር ኤርትራ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ክበጽሕ ከሎ፣ ብቅኒት ዝኣኒ ጉጅለ ህግደፍ ጥራሕ ክግራሕ ወይውን እናረኣየ ከም ዘይረኣየ እናሰምዐ ከም ዘይሰምዐ ኣፉ ለጉሙ ክኸድ ኮይኑዮ። እቲ ዝርከቡ ናይ ሕልና ማዕቀብ ሰንጠቒቕ ሕልንኡን ኣእምሮኡን ዝፈቕደሉ ርእይቶ ክህብ ዝጀመረ ድማ ቦቶም፣ ብገባቲ ስርዓት ህግደፍ ዝምወሉን ዘዋፍሩን ዕሱባት ዝወርዶ ብርቱዕ ብድሆታትን ምፍርራሕን ክንድቲ ክኸዶ ዝግባእ ርሕቀት ክኸይድ ኣይኸኣለን። እቲ ብገባቲ ኣረኣጻ ኢሳይያስ ዝግበየ ምሁር፣ ዲክታቶርያዊ ኣተሓሳስባ ጥሬምዎ ብልቡ ከተኣናግድ ዝጸንሐ፣ ድሒሩ ምስኡ ብውልቀ ዝተባእሰሉን ዝተባተኸሉን ኩነታት ኳ እንተሎ፡

ብቐንዱ ንኤርትራ ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩሉ-መዳዩ ዕንወት ዘውደቐ ኣረኣእያታት፡ ኣብ ሃገር ይኹን ኣብ ስደት ይሃልዉ ብዘዩገድስ፡ ቃላት'ኳ እንተቐየሩ፡ ካብቲ ገባቲ ዝኾነ ራእይ ስርዓት ህግደፍ ዝፍለ ከቐልሑ ኣይተሰምዑን። ድሕሪ'ዚ ኩሉ ርኡይን ጭቡጥን ሓደጋ ምብትታንን ዕንወትን ምሁር ኤርትራ ናብዚ ኩሉ ውድቀት'ዚ ዘብጸሐ ሓደገኛ ጠንቅታት ብዝግባእ መርጫ ኣሳታፍን ልምዓታውን ስርዓት ከምስረተሉ ዝኸእል መንገዲ ምድህሳስን ምጽራግን እዋኑ'ዩ ንብል። ምሁር ኤርትራ ሎሚ ንዝሓለፈ ኩሉ ግጉይ ኣተሓሰሳባን ተመኩሮን ብትብዓት ነቐፉ፡ ንህዝቡ ኣንፈት ብሩህ መጻኢ ዕድል ከመላኸት ምስ ዘይኸእል፡ ፍጹም ምሁር ከብሎ ዝኸእል ረቋሒታትን ስነ-ምግባርን ኣይህልዎንዮ። ኣብቲ ዝሓለፈ መስርሕ ብሰንኪ ዝተራእየ ታሪኻዊ ጉድለታት ወይ'ውን ጌጋታት፡ ውልቓዊ ክብርና ይኹን ቆርብትና ከይንጽይቕ ክንብል ኣዕጽምቲ ህዝብና ምስባር ዓቢ ሃየንታዮ። ጽባሕ ታሪኽ'ውን ዝምሕር ኣይኮነን። ነዚ ሕጂ ዘለናዮ ዝተሓላለኸ ታሪኽ ሓሊፍና ኣብቲ ዝሓለፈ ተራ ዘይነበሮ ሓድሽ ወለዶ ምስ ተተኪኑ ነቲ ሕሉፍ ታሪኽ ብመቐርብ-መቐርብ ዘይኮነስ ብወድዓውነቱ ክግምግምን ክጽሕፍን ከም ዝኸእል ኣይንጠራጠርን። ምሁር ኤርትራ ኣብቲ ጽባሕ ዝሰነድ ታሪኽ ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ናብ ምብትታንን ዕንወትን እናኣምርሐ ከሎ፡ ምሁር ተርኡ እንታይ ነይሩ? ምባል ዘይተርፍ'ዮ። ኣብ ኣተሃላልዎን ጉዕዞን ፖሎቲካዊ ውድባት ወይ ድኽመታቱ ጥራይ ነቐፊ ካብ ምዃን፡ ምሁር ከም ምሁር ኣውንታዊ እጃሙን ሓጋዚ ዝኾነ ተርኡን ክጻወት ይግባእ። ቃልሲ ብዘይተሳትፎ ምሁር ምሉእ ዓወት ከውሕስ፡ ፖሎቲካዊ ውድባት ድማ ካብ ስንክልና ኣመራርሐ ነጻ ክኾኑ ኣይኸእሉንዮም። ካብኡ ተረፈ ግን፡-

- መንእሰያት ኤርትራ ብኣሸሓት ዝቁጸሩ ክእሰሩ፡ ብመወዳእታ ዘይብሉ “ሃገራዊ ኣገልግሎት” ሃገራዊ ዕንወት መልክዖም ተደዊኑ ኣይንቡር ሂወት፡ ኣይንቡር ሓዳር፡ ኮይኖም ክነብሩ እናረኣኻ ከምዘይረኣኻ፡ ስቕታ-ካን-ስቕታ?
- ኤርትራዊ ዜጋ እታ ርሂጹ ዝረኸባ እንጀራ ተደራሩ ብሰላም ክድቕስ ዝግበኦ ክነሱ ዓሳታት ባሕሪ፡ ኣዛብእ በረኻ ክድረርዎ፡ ደላሎ ውሽጣዊ ኣካላቱ ክሸጡ ከለዉ፡ ካን-ስቕታ?
- ኣብ ወርሒ ብገምጋም ክሳብ ኣርባዕተ ሸሕ ዝኣኸሉ ዜጋታት ብምብራቕ ብምዕራብ ብሰሜን ብደቡብ ሃጽ ኢሎም እናጠፍኡ፡ ሃገር ብሃገራ እናባደመት ከላ፡ ካን-ስቕታ?
- ገባቲ ስርዓት ህግደፍ መሓውራት ጭቆናን ዓፈናን ተኺሉ፡ ንዝኾነ ዜጋ ከም መሸጣ ኣቕሓ ሓፍ ኣቢሎም ኣብ ድላዮም ከቐምጥዎ፡ ኢሳይያስ ምስ ዘልግስ ከኣ ካልእ ከምቲ ዘለዎ ሰላም ክኸውን ይኸእል'ዮ ኣብ ዝበሃለሉ ግዜ፡ ካን-ስቕታ?
- ስርዓት ህግደፍ ብሃይማኖታውን ወገናውን ብካልእ ዝተፈላለዩ ድሑር ዝምባሌታትን ከመቐቕለና ለይትን መዓልትን እናሰርሐ፡ ኣብ ክንዲ ነቶም ኣብ ከምዚ ዝተጨማለቐ ኣካላት ያዕ ኣብ ክንዲ ምባልን መንገዲ ስኒትን ሓድነትን ኣብ ክንዲ ምሕባር፡ ካን-ስቕታ?
- ህግደፍ ብብእዋኑ ንህዝብና ዘታልል ወይ ዝበታትን ካርታታት እናደርበዮ ርኢኻ ከም ዘይረኣኻ፡ ሰሚዕካ ከም ዘይሰማዕካ ምዃን ብተግባር ነቲ እኮይ መደባት ስርዓት ህግደፍ ትንፋስ ክሰኩዕ ምግባር ምዃኑ በቲ ደረጃ ትምህርትኹም ኣይትርድእዎን ኣይንብልን። እሞ ካን ስቕታ?
- ዲክታቶር ኢሳይያስን ንሱ ዝሃነጸ ገባቲ ዝኾነ ስርዓትን ጸረ ትምህርትን ምሁሩን ምዃኑ ብጭቡጥ መርትዖ ተረጋጊጹ'ዮ። ኣደንቁሩ ዝገዝእ እኮይ ስርዓት ምዃኑ ሓደን ክልተን ዝበሃሎ' ኣይኮነን። ብውጽኢቱ እታ እንኮ ዩኒቨርሲቲ ሃገር እናተዓጸወት ከላ፡ 16 ዓመት ዝዕድሚኡ ኩሉ ኤርትራዊ ተመሃራይ ኣብ ቁራዕ ሳዋ ተጠጢቑ ጸብሒ ህግደፍ ኮይኑ እናወጸ ከሎ፡ ካን-ስቕታ?
- ሃይለ ስላሴን ደርግን “ሓይል ኣያለ ስርዓት ምን ኣባቱ” እናበሉ ንነጻ ኤርትራዊ ምርጫ ምስ ረገጹ ንዕኡ ዓገብ ኢልና ብኣሸሓት ዝቁጸር ሂወት መንእሰያት ክንከፍል ከለና መሬትና ካብ ባዕዳዊ መግዛእቲ ነጻ ንምውጻእ ጥራሕ ዘይኮነስ ሰብኣዊ መሰልናን ነጻ ኣተሓሳስባናን ንክዕቀበልና'ውን ነይሩ እቲ ዕላማ። ኢሳይያስ “ሓይሊ ኣብ ቅልጽም ኢደይ ደሞክራሲ ኣብ ትሕቲ እግራይ” እናበለ ሃገር ፋሕ ፋሕ እናበለ፡ ካን-ስቕታ?

ምሁር ኤርትራ ከሳብ መዓስ'ሞ? ስቕታ ከትመርጽ፡ ሕጂ ይኣክል ከትብል እዋኑ'ዩ። ሃገር ተመሊሳ ታተ ኣብ ዘይትብለሉ ደረጃ ከይበጽሐት ከላ ታሪኻዊ ሓላፍነት ከትስኽም ይግባእ። ንዓኻ ዝመስል ምሁር ሃሰስ ባል። ንኩሉ ጋሪዱካን ሓሊኹካን ዝጸንሐ ጠንቅታት ብዘይዝኾነ ተጽዕኖ ብነፍሰ-ምትእምማን ብምግምጋም፡ ማዕረጊት ትጽቢት ዝግበረሉ ምሁራዊ ዓቕምን ስነ-ምግባርን ብቑዕ ኮንካ ከትርከብ ኣውያት ጻዕሪ ሞት ህዝብና ይጽውዕ ኣሎ። ኣእዛንካን ሕልናካን ከፊትካ ኣዳምጽ። ጽባሕ እቲ ድምጺ ጻዕሪ-ሞት ጨሪሱ ሃጢአት መርድእ ሞት ከይትሰምዕ ተቓላጠፍ።

ይቕጽል

ቤት ጽሕፈት ዜናን ሓበሬታን
ኤርትራዊ ስምረት ንደሞክራሲያዊ ለውጢ-ኤስደለ
21 መስከረም 2014